

SUPLEMENT
PËR MEDIAN

INDEXMEDIA

ALBA ALISHANI

Moderatorja që nuk bën
kompromis me profesionin!

“L’ABANESE D’ITALIA”

Gazeta e parë shqiptare që zgjoi
çështjen kombëtare për liri

JERONIM DE RADA

Botuesi i parë dhe ‘babai i
gazetarisë’ shqiptare

ÇIFTI MEDIATIK

Rudina Xhunga dhe Dritan Hila,
rrëfimi nga njohja, martesë dhe sukcesi

NGA ARANIT MURAÇI

Rudina Xhunga dhe Dritan Hila janë ndoshta çifti më i njohur mediatik në Shqipëri. Për të qenë më të saktë, mund të themi se janë çifti më profesional dhe një model sukseesi në tregun mediatik. Pse jo edhe ideal. Ajo me një karrierë për t'u pasur zili në gazetari. Kur e pyesim për median flet me pasionin e një 20-vjeçareje, kurse Dritani flet me siguri dhe e lë modestinë mënjanë kur zbulon njohuritë dhe aftësitë që zotëron.

“Në kërkim të vendit tim në media, vendosa të hap diçka ku punoj vetë dhe mësoj gazetarë të rinj që të gjejnë vendin e tyre në media. Kështu u krijua “Dritare”. E cila më pas, dhe tani që flasim, nuk është thjesht një portal, nuk është thjesht një podcast, por është një televizion online, është një media, është një shtëpi botuese “Dritare”, është një portal “Dritare”, është një televizion online “Dritare”. Dhe ç’është më e rëndësishmja, janë qindra e mijëra ndjekës besnikë të cilët shtohen dhe nuk largohen kurrë. Vijnë për të mos ikur. Le ta quajmë si një dritare e gazetarisë”, thekson Rudina.

Njohja dhe martesja

Dritani fliste dhe shkruante hapur kundër qeverisë për çështje me interes publik, si ajo e detit e vitit 2009, 21 janari 2011, ndërsa zëri i tij shfaqti interes për Rudinën. Ajo e ftoi në studion e saj “Shqip” dhe kështu nisi njohja mes tyre. “Aty më identifikoi Rudina”, thekson Dritani, - “e cila në atë kohë ishte zëri kryesor i medias. Dhe më ka thirrur dy-tre herë në emision. Është e bukur se në fillim kur po interesohesha për të më ftuar në emision, ajo nuk e identifikonte figurën me emrin... Rudina ndërhyr dhe shton se “nuk e gjeja do kush ishte si njeri dhe më duhet të pyesja” ... “Mendonte se ky ishte diplomat, do jetë ndonjë 60 vjeçar”, ndërhyr Dritani buzëgaz. Kështu nisi njohja, dhe pa u zgatur, edhe pëlqimi. Njohja mes tyre nuk zgjati shumë. - “U njohëm shumë shpejt. U martuam bëmë fëmijë. Punuam bashkë”, - zbulon Rudina. Dritani zbulon detaje të

ÇIFTI MEDIATIK, RUDINA XHUNGA DHE DRITAN HILA, RRËFIMI NGA NJOHJA, MARTESA DHE SUKSESI

tjera nga njohja mes tyre. - “E kam prezantuar për herë të parë për ditëlindjen time në shtëpi. Që nga ajo kohë kishim 16 ditë që njiheshim. Ditëlindja ime ishte një farë mënyre edhe... edhe... ndërhyr Rudina, “pasaporta për të vazhduar. “Pasaporta për të vazhduar. Vazhduam dhe pastaj jetuam bashkë, jetuam bashkë.” Martesa ndodhi po aq shpejt. “U martuam menjëherë. Më 14 tetor 2011, një ditë shiu me gjyma, u celebruam te Njësia 5, pasi Geraldina e bëri arë sallë të shkëlqejë. Dita e bukur për ne dhe të ftuarit në ceremoninë ku u veshu nuse”, kujton Rudina ditën e dasmës. Dritan Hila kujton edhe numrin e intervistave para dhe pas martesë. Ai thotë se ka shkuar katër herë në intervistë me Rudinën, në studion e saj. “Tre herë përpara dhe njëherë... pas martesë.”

Ngritja e një media

Dritan Hila tregon më tej emocionet e një gazetari. “Kur hapëm emisionin e parë

dhe pamë që na ndoqën dhjetë shikues, i numëronim një e nga një. U bënë dhjetë që po na ndiqnin online. Edhe unë i thosha “uau, kapëm njëmbëdhjetë”. Pastaj më tej, Rudina kapi 100 shikues. Edhe unë që bërtisja: Po të shohin 100 veta”. “Unë bëj pak politikë. Të jem e singertë. Jam tërhequr nga politika”, shprehet Rudina. “Sepse nuk më sfidon më politika. Ndërsa Dritani vazhdon të trajtojë tematika për politikën. Unë i kushtoj më tepër vëmendje turizmit. Tani jam në fazën e dokumentarëve. Vazhdoj me intervistat online, të cilat janë kryesisht me të panjohur. Doja të realizoja atë që më mungonte. Nuk kisha ftuar të panjohurit. Njerëzit që kanë jetë. Dhe ata kryesisht janë jashtë. Kanë bërë diçka në jetën e tyre dhe doja t’i gjeja. Dhe ia dolëm”.

Çelësi i suksesit

Ajo mban një televizion të vogël në studio dhe thotë se mban “për të kujtuar se sa e vogël është ajo botë tashmë dhe të cilës unë nuk i përkas më. Dhe i përkas një bote tjetër që është shumë e madhe, është ndërkombëtare, është e të gjithëve, është Youtube-i. Youtube-i është bota e sotme”. Projektin i tyre mediatik lindi në 2014-ën, kur krijuan portalin “Dritare”. Nuk është e vështirë për ta kujtuar vitin. “Një vit mbasi kemi lindur vajzën”, thotë Rudina. “Pastaj më vonë ne kishim qejf të bënim një model perëndimor siç është New York Times, Corriere della Sera, që është portal, ka dhe televizion online. Që merr intervista, reportazhe, dokumentarë e tjerë. Ne besoj ja kemi dalë në Shqipëri. Ne jemi realisht

televizioni i parë online. Tani janë duke krijuar të gjithë, janë zhytur në këtë modën e podcasteve, që është më e thjeshtë sepse kërkon vetëm pak kohë, ndërsa ne kemi bërë një vend ku shumë të tjerë janë të ftuar të bëjnë podcastet e tyre”. Çelësi i suksesit qëndron te fakti sepse “s’kemi bërë kompromis”, thotë Rudina. “Nuk kishim nevojë t’i mburreshim as kujt. Ne donim të tregojmë vetes tonë nëse ja dalim”. Dritan Hila me krenari shton se “jemi i vetmi portal, i modelit perëndimor që është portali dhe televizioni bashkëngjitur në të njëjtën faqe; ti gjen portalin dhe televizionin. Gjen shkrime, lajme, gjen edhe reportazhe, dokumentarë, intervista, podcaste, gjithçka. S’ke asnjë tjetër në Shqipëri”.

Një shembull sesi media refuzon klikimet e çastit dhe vihet në shërbim të publikut

Por çfarë do të thotë të jesh markë në treg, të kesh emër të mirë. “Unë s’kam dëgjuar ndonjëri që ta ftonte Rudina dhe mos t’i vinte”, thotë Dritan Hila. Ai beson se prej tyre është ngritur kanali më i mundshëm elitar online, që mund të jetë, “sepse nuk na ka joshur asnjëherë thirrja e gjithfarë psikopatëve që për momentin mund të bëjnë klikime apo të ulin nivelin. Duke përdorur një filtër, si dikur e bënin redaksitë në televizion, Dritani dhe Rudina me njohuritë dhe eksperiencën kanë vendosur tashmë një standard në media. Profesionalizmi është ana tjetër. ‘Rudina ka bërë disa fushata të jashtëzakonshme që kanë ndryshuar trendin e gjërave. Për shembull TAP-i, i cili na shfaqej si një fitore e madhe e Shqipërisë, me qeverinë e dytë. Në fakt Rudina zbuloi që neve nuk fitojmë asnjë gjë nga ajo, kemi fituar vetëm, s’kemi fituar asnjë gjë. Ne fitojmë zero shqiptarë. 100 milion euro që duhet të fitonim taksë kalimi në vit për të fituar, i zbuloi Rudina”, - thekson Dritani.

Rudina po ashtu bëri një fushatë të jashtëzakonshme me gjuhëtarë kundër dalldisë se të gjithë gjuhët e botës vijnë nga shqipja. “Që ishte çmenduri e vërtetë”, shton ai. – ‘Rudina, ftoi këtu gjuhëtarët më të mirë dhe ata frenuan këtë trend, po

them dy iniciativa të mëdha. Kemi bërë fushatë për naftën. Treguam se si është shkatërruar një industri, e cila sot mund të ishte shumë fitimprurëse në ekonomi... Janë bërë disa fushata dhe ne kemi nxjerrë disa personazhe, kryesisht Rudina.”

Rudina dhe e Dritani, një jetë në media... tashmë jetojnë me median

Karriera e Rudina Xhungës në media është më e njohur për publikun. Ajo thotë se e ka nisur si gazetare e jashtme te Zëri i Rinisë, ku ka shkruar për herë të parë. “Studimet e mia janë për gjuhë të huaja, për letërsi italiane. Puna e parë serioze dhe e vërtetë është Aleanca Demokratike, gazeta e kulturës tek AD, një gazetë partiake. Dhe menjëherë më pas, Koha Jonë. Ajo ishte gazeta që më bëri gazetare”. Dhe pastaj RTSH. “Aty fillova karrierën në televizion. Që s’mbaroi asnjëherë, sepse e tillë ishte. Fillova si drejtuese dhe autore e emisionit politik në dritare... quhej “Dritare” dhe më pas në Top Channel, drejtuese e emisionit politik kryesor”. Dritan Hila thotë i kujton fillesat e tij në gazetari, si çështje pasioni për të shkruar. “Kisha qejf

të shkruaja. Më pëlqente analiza politike. Isha diplomat në profesion. Dhe duke qenë pjesë e saj kam kundërshtuar marrëveshjen për detin dhe çështje të tjera në shtypin shqiptar. Aty u identifikova që shkruaja”. “Pastaj në 2011-ën ndodhi 21 Janari. Isha i identifikuar si një zë që flisja kundër qeverisë në atë kohë”, thotë Dritani çka fitoi edhe më shumë reputacion dhe mori vlerësime.

Dritan Hila e nisi profesionin e gazetarit krejt papritur. Ai ka drejtuar emisionin “Arena” te Ora News, si moderator. “Te Arena më thirri Ylli Ndroqi. Donte të më jepte një emision. S’kisha ndonjë eksperiencë si moderator. E mora dhe besova se do të ndërtoja një profil tjetër, i cili ngjan në fakt në profilin e Rudinës ku nuk kërkohet sherri, dyluftimi e të tjera”. Dy moderatorë, burrë e grua, në garë me njëri-tjetrin në media të ndryshme, sot kanë median e tyre. A ka përplasje, garë dhe inate, në një raport të tillë. Dritan Hila ndërhyr dhe thotë, “s’jam asnjëherë xheloz për sukseset e Rudinës”. Sepse është e thjeshtë, sukcesi i saj është sukcesi i tij.

ALBA ALISHANI

Moderatorja që nuk bën kompromis me profesionin!

INTERVISTA me Alba Alishanin, "Rishikimi i ligjit për mediat në Shqipëri, shans për përmirësim!"

Alba Alishani është shndërruar në pak vite në një ikonë të moderimit. "Trialog" është emisioni i saj më i ri në RTSH. Kalimi nga një ekran në një tjetër, mjedisi ku gazetarët ushtrojnë profesionin, janë të zakonshëm për gazetarët në Shqipëri. Por jo vetëm. Edhe pse ka pak kohë që ka nisur një eksperiencë tjetër, për gazetarë që nuk bëjnë kompromis me profesionin, si Alba Alishani, mund të mjaftojë qoftë edhe një emision. Për të lënë gjurmë. Për ta nisur mbarë. Për të tërhequr vërejtjen e publikut, për të përcjellë mesazhin që duhet. I tillë është misioni i gazetarisë. Pasioni dhe profesionalizmi janë pjesë e pandarë e Alba Alishanit, virtyte të cilat ajo di t'i përcjellë si në mjedisin mediatik, me kolegët dhe jo vetëm, ashtu edhe përballë me audiencën. Është politika që ndikon më shumë se çdo gjë tjetër në jetën e njerëzve të thjeshtë dhe media është ajo që e përçon mesazhin e saj, prandaj edhe ka një përgjegjësi që nuk duhet nënvlerësuar në jetën e përditshme dhe progresin shoqëror. Për këtë arsye Alba Alishani u bë pjesë e MAPO, në suplementin INDEXMEDIA, për të prekur disa nga çështjet dhe problematikat e mediave sot në vendin tonë, mbi rëndësinë që ka media për të përcjellë siç duhet mesazhin në publik. E kush tjetër mund të japë një më të vlefshëm se gazetarë që nuk bëjnë kompromis me profesionin, si Alba Alishani:

1. Nisur nga eksperiencia juaj, si ka ndryshuar gazetaria në epokën e mediave sociale?

Në peshoren mes avantazheve për t'u vlerësuar e shfrytëzuar, lehtësirave në përdorim dhe keqpërdorimit të aseteve që ke në duar, rëndom prevalon për qenien njerëzore, kjo e fundit! Njësoj siç gjykoj të ketë ndodhur, me të bërit gazetar në epokën më pak sociale, të mediave sociale. Të jesh një klik butoni, larg aksesit për një bollëk informacioni, herë të vlefshme e herë jo, me nevojën për të verifikuar e klasifikuar, në finale, ka çuar drejt një fushe magnetike, me pak kreativitet, shumë ujëra, pak esencë, shterpësi mendimi e shpesh edhe diskutim vërtetësie! Madje, vlerësoj se të bërit gazetar në epokën e mediave sociale, i është mbivendosur konceptit dhe ka keqpërdorim të profilit. Sot, hapësira e rrjeteve sociale, i ka dhënë fuqinë dhe mundësinë e të vetëshpallurit, shumë profileve anonime dhe jo, që besojnë se janë të thirrur në misionin e të bërit gazetar! Fuqia e një mjeti smart në duart e secilit është dhe dobësia e kësaj fushe sot, që përballlet me risqe e përbaltje shpesh! Të mendosh se di, mundesh dhe duhesh, nuk është çertifikimi final që JE!

2. Beteja ndaj "Fake News" është bërë më e ashpër gjatë dekadës së fundit apo mendoni se ka ndodhur e kundërta; është krijuar një hapësirë për të vër-

tetën e munguar në mediat tradicionale si Gazeta, TV, Radio etj?

Si për vijimësi logjike...edhe pyetja juaj e dytë, është linja e mendimit tim, që vijon nga e para. Rrjedhimisht, beteja ndaj "fakeut", lajmit të pavërtetë, që ndodh të jetë informacion i rremë dhe i paverifikuar në rastin, lehtësisht me të pranueshëm por edhe abuzim e përdorim, në funksion të pavërtetësisë, në rastin më të keq, progresivisht është më e ashpër, më intensive dhe më vështirë e luftueshme!

Pse?

Nuk ka pasur hapësirë të munguar! Kanë ekzistuar disa filtra funksionalë me shumë, kategorizim, rigorozitet në saktësi, verifikim, botim... E ajo që quhet "hapësirë për të vërtetën" sot, ndodh shpesh, që të shndërrohet në hapësirë për abuzim me informacionin ose hapësirë dezinformative!

3. Si do ta krahasonit nivelin e tregut mediatik në Shqipëri e Kosovë me atë në rajon dhe më gjerë. Mendoni se është një dështim apo sukses?

Do të dëshiroja seriozisht që të flisnim seriozisht për "Treg Mediatik rajoni! Por druhem se shifrat dhe komportimi i tyre me realitetin ku kontribuojmë e jetojmë, na ftojnë ta orientojmë bisedën drejt një Tregu Biznesi, ku media (e çdo kategorizimi) është mjeti mediator, që asiston në realizimin e qëllimeve të biznesit fitimpru-

rës, të cilit i prin politika dhe i ndihmon kjo e fundit! Siç edhe Balzak për kohëzgjatë të çuditshme epokash shkruante: “Gazeta, në vend që të jetë një mjet për t’i shërbyer shoqërisë, është bërë një armë në du-

art e partive, arma është kthyer në tregti dhe si të gjitha tregtitë nuk njeh as ligj, as fe.”

Matje e matje të sakta për më tepër ka pak dhe ne vuajmë nga mungesa e referi-

meve kokëforta, që janë statistikatat. Megjithatë, matje të viteve të fundit flasin për më shumë se 800 “kanale informative”, mbi 20% e të cilave tradicionale që veprojnë në terrenin e tregut mediatik në Shqipëri! Rastet e rajonit nuk ndryshojnë drastikisht, si realitete me të “vepruarit mediatik” në Shqipëri! Po të analizosh shifrat dhe kontekstin ku këto kanale operojnë, modeli i të bërit biznes është kryefjalë por modelin nuk e justifikojnë të ardhurat e gjeneruara!

Pra, mjete në disproporcion me realizimin e qëllimeve! Pjesa dërrmuese e tyre, statistikisht, ose i mbulojnë vet shpenzimet, ose janë biznese që dalin me humbje! Atëherë si dhe pse kaq shumë?!!

4. A ka nevojë të rishikohet ligji për të mbrojtur gazetarinë që krijon, ideon, prodhon, me qëllim për të vlerësuar, shpërblyer dhe inkurajuar aftësitë krijuese?

Rishikimi është shans për përmirësim! Ribërja me seriozitet do të ishte mundësi për korrigjim, nëse janë vullnetet!

5. Nëse do të ishte në dorën tuaj të ndryshonit diçka, çfarë do të ndryshonit tregut mediatik në Shqipëri?

Në rreshtat e kësaj interviste është nënkuptuar mjaftueshëm për atë se çfarë do të duhej të ndryshonte, ose të ndërhyhej për përmirësim! Shqetësues është monitorimi i munguar dhe të funksionuarit jashtë kompetencave të ligjit dhe autoritetit (në këtë rast AMA-s) e një pjese dërrmuese e kanaleve që shërbejnë për të “informuar” sot, që është media jo tradicionale dhe që në fakt, e ka “ngulfatur” tregun me bollëk si numër dhe me “misione” si detyra!

Palët e paiterësuar, fatkeqësisht edhe në konflikt interesi janë palët, vullneti i të cilave është vendim-marrës në këtë drejtim! Varfëria, në kuptimin klasik dhe të mirëfilltë të këtij nocioni, është peng-marrja e sigurt e profesionistëve, që sot janë kokëulur me dinjitetin e rrëmbyer dhe të nënshtruar për t’u bindur dhe jo për të shërbyer si të thirrur në këtë mision!

“L’ABANESE D’ITALIA”

Gazeta e parë shqiptare që zgjoi çështjen kombëtare për liri

Më 23 shkurt 1848 u themelua gazeta e parë shqip, në vendin fqinj

“L’Abanese d’Italia” është gazeta e parë shqiptare, e cila u krijua për të informuar opinionin publik të komunitetit Arbëresh në Itali. Është ngjarje historike si organi i parë mediatik për shqiptarët, ndonëse si media u themelua dhe u krijua në një kohë kur nuk ishte unifikuar alfabeti i gjuhës shqipe. Ishte koha e zgjimit të Rilindjes sonë Kombëtare. Për më tepër se pesë shekuj, Shqipëria ishte nën pushtimin osman. Kur doli në shtyp gazeta e parë shqiptare, edhe shkollat në gjuhën shqipe ishin të ndaluara në territoret shqiptare. Kjo krijoi mundësi në komunitet të gjerë shqiptarësh në Itali lindi mbi dy shekuj më parë ideja brilante e gjenit të letrave, Jorenim de Rada (1814-1903), i konsideruar gjerësisht si ‘babai i gazetarisë’ shqiptare.

Më 23 shkurt 1848, në Napoli u botua gazeta e parë shqipe, me emrin “L’Albanese d’Italia”, ajo që njihet gjerësisht si media e parë për shqiptarët, kudo në botë. Gazeta u ideua, u redaktua dhe u drejtua nga intelektuali dhe shkrimtari i madh arbëresh Jorenim De Rada. Vetë De Rada ishte përgjegjës jo vetëm për botimet, por edhe për shumicën e artikujve, korrigjimet dhe të gjitha proceset editoriale në redaksi, financimin dhe deri në publikimin e gazetës.

E botuar kryesisht në italisht dhe pjesërisht në arbërisht, gazeta u krijua fillimisht për të shërbyer si një forum për të përçuar mesazhe politike, shoqërore dhe kulturore. Gazeta kur është prezantuar për publikun në një nga panairët e përvitshme të librit që janë mbajtur gjatë viteve të fundit në Tiranë, nga profesorët italianë Matteo Mandala dhe Francesko Altimari në st-

edën e Institutit italian të kulturës, u vlerësua si e tillë: “L’Abanese d’Italia” është gazeta e parë shqiptare.

Ajo pati ndikim të menjëhershëm, megjithëse një tjetër gazetë më pak e njohur dhe me një ide të ngjashme është themeluar në vitin 1839 në Palermo nga një tjetër arbëresh që quhej Francesko Crispi.

Gjithsesi “L’Abanese d’Italia” pati impakt dhe u bë e njohur gjerësisht mes shqiptarëve, jo vetëm arbëreshëve të Italisë. Temat kryesore që janë botuar në gazetën e parë shqiptare kishin në fokus politikën, ekonominë por edhe artikuj që trajtonin çështjen kombëtare dhe rëndësinë për liri dhe pavarësi. Gazeta e parë shqiptare ka ndjekur rrjedhën e lëvizjes revolucionare në Napoli nga muaji shkurt deri në qershor të vitit 1848. Si i ri, i nxitur nga lëvizja e re kulturore romantike, De Rada filloi të rribulonte identitetin e tij shqiptar duke mbledhur folklorin e pasur e të pranishëm në Arbëri (bashkësitë arbëreshe) të Italisë.

Në fillimet e veta De Rada dikur ndihej i pavendosur për të zgjedhur midis matematikës dhe letërsisë. Ai studioi për juridik por talenti i tij ishte diku tjetër. Janë gjetur shënime në fletoret e tij të mbushura me figura gjeometrike dhe formula matematikore. Studiuesit kanë zbuluar aftësitë e tij të tilla sa mund të mësonte përmendësh rrënjën katrore të një numri me njëzet e katër shifra, e cila, nëse shkruhet, arrin në disa miliarda, rast që mund të mos jetë unik në botë, por mbetet jashtëzakonisht i rrallë. Mes kontradiktave, De Rada vendosi të çojë para pasionin e tij, duke shkru-

ar dhe botuar artikuj historikë, poema dhe novela romantike.

De Rada shkroi fillimisht në gjuhën italiane. Më pas në arbërisht. Nga dy mediat periodike të redaktuara e të botuara prej De Radës, “L’Albanese d’Italia” është më tepër në italisht, kurse “Flamuri i Arbërit” është në të dyja gjuhët. Shumë nga dorëshkrimet dhe publikimet e De Radës fatkeqësisht kanë humbur.

“Para se Shqipëria të bëhej një entitet politik, ajo ishte tashmë një realitet poetik në veprat e Girolamo De Radës. Vizioni i tij për një Shqipëri të pavarur u rrit në gjysmën e dytë të shekullit të nëntëmbëdhjetë nga një dëshirë e thjeshtë në një objekt politik realist, të cilit ai iu përkushtua me pasion”, thotë Robert Elsie, një ekspert në studimet albanologjike.

Në fillim të viteve 1990, që përkon me fluksin e emigrantëve shqiptarë nga Shqipëria në Itali, Roland Sejko themeloi “L’albanese d’Italia” (Shqiptari i Italisë) si një gazetë të re dygjuhëshe italisht-shqip, me seli në Romë.

Përmes gazetës së parë për shqiptarët arbereshë por edhe më gjerë, në diasporë, shkrimtari, publicisti, dhe gazetari Jorenim De Rada përmes zërit të tij zgjoi Rilindjen Kombëtare dhe zhvillimet e mëtejshme të kombit shqiptar për liri e pavarësi. Lidhja e Prizrenit, Kongresi i Manastirit, deri te Pavarësia e Shqipërisë. Hapi i tij i parë nxiti dhe u pasua në hapjen e gazetave të tjera nga patriotët shqiptarë nëpër botë, në një kohë kur zgjimi i çështjes kombëtare ishte aq i jetik për mbijetesën e kombit shqiptar.

L'ALBANESE D'ITALIA

Giornale Politico Morale Letterario.

ASSOCIAZIONE

Tre Mesi . . . . . gr. 3
 Sei Mesi . . . . . gr. 6
 Un Anno . . . . . gr. 12
 Un foglio . . . . . gr. 1

IL PREZZO

DELL' ASSOCIAZIONE SI PAGA ANTICIPATO.

Distribuzione Mercordì e Sabato.

UFFIZIO

TRINITA' DE' SPAGNOLI N. 31 2.° PIANO A DESTRA.

La Posta per le provincie e per l'estero è a carico degli associati; né si ricevono lettere o articoli, se non affrancati.

PROGRAMMA.

UNA sola e medesima gente abitò in antico l'Italia e l' settentrione della Grecia; gente augusta e severa, e in quel tempo ricordevole della primitiva verità. Essa disparve poi dall'Italia, sotto l'affluire perenne di popoli che dalle quattro regioni della terra hanno sempre ambito fruire le aure, che dà più grate alla vita questo clima sereno: E di essa rimase soltanto la divina mente e virtù, che vittoriosa del pensare e dei costumi de' nuovi venuti, si levò come un albero di fatati rami, ed occupò con Roma la terra. Ma di là su l'altra banda dell'Adriatico era tuttavia superstita l'antica stirpe; e non meno grande ne' divisamenti e nelle azioni avea del pari pensato due volte, con Isparta e con Alessandro, al dominio del mondo. Quindi un sentimento di antica fraternità e comune fede univa all'Epiro l'Esperia: Noi, diceva Elleno nell'Eneide,

« delle due genti un tempo cognate, de' due » popoli vicini, l'Esperia e l'Epiro, faremo » una città sola e d'animi unita ».

Queste sono le memorie dell' antichità. I tempi nuovi hanno al declinare del Medio Evo, visto le due genti propinque e già sì gloriose, far argine del loro coraggio unito esse sole contra la piena degli Ottomani: e come una di esse, l'eroica Albania, ebbe soccombuto, veduto hanno l'altra accorrere in immenso numero nelle sue città e campagne, i figli della vinta e onorarli riguardosa, come si conveniva a prodi caduti per magnanima causa.

La Chiesa allora afflitta dallo scandalo della vittoria della Mezzalana su la Croce, e quindi lacerata senza rispetto da' dissidi de' suoi figli, sofferse essa pure con gli esuli padri nostri, e con l'Italia tutta in cui erano ospitati e a cui poco riparo erano omai le dottrine cristiane, contro alle voglie inique de' tiranni e delle fazioni. Ella ne coperse del suo bianco manto, e aspettavamo

insieme il giorno consolatore del quale potremmo dire: « Questo è il dì che ha fatto » il Signore, rallegriamoci ed esultiamo in » esso ».

E questo dì è già fatto per l'Italia. Iddio ha rimessa di sua mano nel trono questa sua fida, e dato le ha, fra le altre, un pensiero di fiducia grave nel bene eterno della virtù. Noi partecipiamo alla sua libertà come già ad ogni altro suo bene; e ci alleghiamo dal profondo del cuore in veder sorgere con essa la rimembranza dell'avito sentimento riguardo alla vita, nel quale l'uomo era d'assai preferito all'esterne fortune, e una frugale semplicità educatrice di Eroi alla rilassata corporale comodità dell'Asia barbara. Ristretti dunque vieppiù ad essa da tanta grazia di cielo ch'empie oggi noi anche di bella speme su la sorte d'Albania, e poi dal ridestato amore dell'alto vivere italo-greco, prenderemo del libero campo aperto, con animi convenienti a figliuoli di martiri e riedificando, se ne

FRULLETON.

VALE GAREIS MADRE.

1. Mür se vién to na gelvshòsh
 Dishorisme Lhésterii!
 Mür se vién l' ti rosh e shòsh
 Me to lhavossuric gnerii!
 Mür se vien to trish me nec
 Forsa gkilla rrii mb' Dhee,
 Por sà dèci shogh ree.
 2. Ti na stréxe porsi bic
 Uí ndò dhee e' i thàitur etti,
 Daalla e dàllh eaur kiul u shie
 Cui e dèsh e nanch e gkietti.
 Ti na vien si màlve hòra,
 Si shòndetta, còi psora
 M' i l'hechshiti gkith vetgheen.
 3. Mèlin e' von gareesh e mbìona,
 Porsi i dshimi to reen
 Nosse l'innour eaur e cion
 Buccerish si nò e gkicea
 Sit e tij to paren gheer;
 Treentalhe ndò paraveer,
 Drit e' nzier gkìt errasir.
 4. Na si gerùaja e' to piecl
 Rrii ngeà tred, e tas daròna
 Ketu to dh'embert, eaur to siecl
 Birin prà mbò cragh, gelvshòn:
 Ott: Baccor atto d'ombhonne!
 Ott: Pordshura valthime
 Keon alla e' mo mbìlan!

LA RIDDA (*) DELLA GRANDE FESTA.

Sii tu ben venuta ad allegarci o desiata Libertà! sii la ben venuta! Che tu viva, e adegui collegando fra sè i giorni della stanca umanità! Sii ben venuta a dimorarti con noi, finchè la vita starà in terra, fino a che il mare veda sopra sè passar nubi.
 Tu ci sei comparsa come scende acqua piovana in terra arida da sete, allora quando lenta lenta il cielo la riversa a lei cioè ne ardeva e non potè averla. Tu ne giungi come a' monti la neve, come la sanità ad uomo di cui ha la fortuna emunto tutto l'essere.
 I nostri desiri tu compì di gaudio alla guisa che l'amato satifa a sposa che novella rimasta sia in di lui casa per lunghi dì, quando e' poi riede e la ritrova bella come più gli parve agli occhi la prima volta, rosa nella primavera, luce che disipa ogni oscura memoria.
 Simile questo bel paese a donna ch'è d'ora in ora per partorire, e già soffre tacita sue doglie, e poi va tutta giuliva, quando si porta l'figlio in braccio, e dice in cor suo: « Dolori avventurosi, e carì pianti che furon quelli, ch'em- » pivano i miei dì! »

5. O garee! erdhe! me tij
 Sòle to dashuren ampni!
 E ajo e' as dòt to na vij
 Rrii me nec, b'gatorii!
 Jemmi voléshor, jemmi motra,
 Jemmi zhògna, jemmi zhotra
 Shipi-vo-bapta gkith-garee.
 6. Bhrin j'oma mond shòrngecong
 Buach-késhene e ashà si daardh,
 Caur gèrène to bastoog
 Skeep e cik po edhé to baardh:
 Se pà ishtra voléshor jemmi,
 E dolhir me nec chemmi
 Madh-miccin e' sòle vett.
 7. Erdhe, e curmin nonch e chee
 Pìott l'havomma, si m' e ean
 Motrat'unde e' si ree
 Gkicendòre shèuàn e vaan:
 Ti n'arròvòve goathulòre
 Si lunhàrdha eaur ampòre
 Sial ndò dèit dèghev ulii.
 8. Ti na erdhe si fiamira
 Gheer, e' shèezh ndò zhòmer gliin;
 Ti n'arròvòve si dollira
 Fatte, e' tott mb' dhee gadhiin;
 Na u shulhòve e' rec el-shilli
 Porsi j'om e' zorròbilht
 Shégh praà cho par mott s'i paa.
 9. Sà dariam ti bon to gorrògnom
 E sà pattoim gheer to zhécha,
 Me nd'èsh mottin to mbiògnom:
 Dìt to shéla, e natt to dhécha
 He-mbòdha e' risheh-llhikime
 Bon to shéghmi: e bashch me nec
 Rrii pr' sà to jeet dhee!

O gioia! e dunque venisti? Con te portato hai la desiata pace! E quella che non pareva più venire, sta ora con noi felice ricchezza! Siamo fratelli, siamo sorelle, siamo signori, siamo signore, e le nostre case aperte in pace e con festa.
 Può or suoi figli stringer la madre, rideute il labbro, e soave come mela, alteramente adorna del velo a fasce vermiglie e bianche: perchè senza guerra, siam fratelli d'amore, e schietta e candida abbiain con noi la Fede benefica che tu hai portata.
 Venuta sei, e non hai la persona guasta da ferite come la ebbero le altre tue sorelle, che come una nube sanguinosa passarono e andarono. Tu a noi arrivasti piena d'esultanza, come la colomba placida che portò l'ulivo su le acque che avean per lidi l'orizzonte.
 Tu ne venisti, come l'ora felice che lieve e placida entra nell'animo; come una fata serena che annunzia il bene al mondo. A noi ti sei mostrata nuova di pensiero e di amore, pari a madre che rivede i suoi piccioli figli, dopo che non li vide da una settimana.
 Quanto soffrimmo, fa tu che l'obbliam noi, e quanti avemmo tristi giorni: sicchè coluiamo il tempo passato col perdono. Fa che vediamo giorni limpidi, e notti accese di grandi stelle fulgenti: e in compagnia nostra resta, finchè resta la terra!

Podere Antonio Santori.

(*) Il coro, stato fondamento alla tragedia di Tespi, dura con la fisonomia primitiva, nelle Ridda Albanesi. In ogni pubblica gioia, tutte le cittadine affiancate da' consanguinei e vestite a festa, scendendo in istrada, si prendon per mano, e intessuta la ridda ch'essi dicon Vala, spiegano un canto accompagnato con la misura de' passi.

100 PORTRETE GAZETARËSH*

Jeronim De Rada, botuesi i parë dhe 'babai i gazetarisë' shqiptare

Jeronim De Rada (29 Nëntor 1814 – 28 Shkurt 1903), i njohur gjerësisht si “babai i gazetarisë” shqiptare, themeloi dhe ngriti i pari gazetën shqiptare, “L’albanese d’Italia”. Iu përkushtua çështjes kombëtare, që çoi në zgjimin e Rilindjes sonë Kombëtare. I talentuar në matematikë dhe pse u arsimua për drejtësi, spikati në letërsi dhe publicistikë. Në vitin 1836, De Rada kur nxori botimin e parë të poemës së tij më të njohur në gjuhën shqipe, “Këngët e Milosaos”, u detyrua të braktiste studimet për shkak të një epidemie. De Rada shërbeu si gazetar dhe redaktor i parë edhe si financues. E para media shqiptare në histori e themeluar më 23 shkurt 1948 në Itali vazhdoi misionin fisnik të ruajtjes së gjuhës dhe kulturës shqipe në vendin fqinj, falë një mendje gjeniale që mbante emrin, Jeronim De Rada.

*Pjesë e projektit UET-UETPress për historinë e medias